

Silva Jančan, Osnovna šola Belokranjskega odreda Semič

VLOGA RAVNATELJA PRI VPELJEVANJU IZBOLJŠAV NA PODROČJU BRALNE PISMENOSTI

UVOD

Cilji in naloge osnovnih šol so opredeljeni s pristojno zakonodajo, toda vsaka šola si utira pot do izboljšanja prakse poučevanja na svoj način. Od nas se pričakuje kakovosten pouk in široko znanje učencev; oboje nudijo le »dobri« izobraženi učitelji, ki so prilagodljivi na družbene spremembe in na spremembe v izobraževanju.

Na Osnovni šoli Belokranjskega odreda Semič si prizadevamo izboljševati znanje učencev tudi z izvajanjem projektov, katerih vsebine vpletamo v pouk. Na pobudo učiteljev smo se vključili v projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*, saj smo na podlagi evalvacij ugotovili, da bi morali na področju bralne pismenosti izboljšati znanje učencev. Šolski projektni tim je s podporo ravnateljice in skupaj z učiteljskim zborom oblikoval cilje in dogovorili smo se, da bo vsak učitelj pri svojem predmetu pripravil individualni načrt za izboljšanje bralne pismenosti učencev. Učitelji so individualne načrte priložili k letnim pripravam in v okviru pouka po svojih zmožnostih in z znanjem udejanjajo načrtovane cilje.

Spremembe, ki se dogajajo zaradi projekta, doživljajo učitelji zelo različno. Nekaterim predstavljajo izziv, drugim pomenijo dodatno obremenitev. Nekateri želijo sodelovati v razpravah o vpeljevanju novosti in napredku učencev ter o tem želijo deliti mnenja s sodelavci, drugim to predstavlja nelagodje, saj niso prepričani, da je njihovo delo dovolj dobro, in ne vidijo zelenega izboljšanja znanja. Prepričana sem, da morajo imeti učitelji možnost pojasnjevati svoja mnenja na glas. Če želimo različna mnenja uporabiti za izboljšanje znanja na nivoju šole, je treba zagotoviti enake možnosti vsem udeležencem, da so vpleteni v proces sprememb.

IN KAKŠNO VLOGO IMA RAVNATELJ PRI VPELJEVANJU NOVOSTI IN IZBOLJŠEVANJU PRAKSE?

V vlogi ravnateljice se čutim pri izvajanju projekta o bralni pismenosti odgovorno za potek projekta, za motiviranje sodelavcev za vključitev v projekt, za izboljšanje prakse učenja in poučevanja, za izboljšanje kakovosti znanja učencev, za prenos pridobljenega znanja v projektu v pouk, za izmenjavo primerov dobre prakse med sodelavci, za profesionalni razvoj sodelavcev itd.

V pričujočem zapisu se bom omejila na odgovornost za prenos primerov dobre prakse med sodelavci in v tej zvezi na profesionalni razvoj sodelavcev. Predstavila bom, kako se praktično lotevamo izmenjave mnenj v strokovnih razpravah po medsebojnih hospitacijah.

Na šoli organiziramo strokovne razprave o vpeljevanju sprememb za izboljšanje bralne pismenosti v strokovnih aktivih, na pedagoških konferencah v obliki delavnic in v skupinah po medsebojnih hospitacijah.

Na podlagi evalvacije hospitacij v preteklem letu in na podlagi načrtovanih prednostnih nalog izberemo področje/-a, ki ga/jih bomo v posameznem šolskem letu izboljševali in tudi opazovali pri pouku na hospitacijah. Z medsebojnimi hospitacijami in s spodbujanjem strokovnih razprav po hospitacijah želimo v učiteljskem zboru spodbuditi potrebo po novem didaktičnem znanju s področja bralne pismenosti, izmenjati primere dobre prakse, kritično ovrednotiti svoje delo in delo sodelavcev ter nadgraditi dosedanje izkušnje učiteljev z novimi spoznanji. Vedno znova poudarjamo, da hospitacij ne bomo kritizirali, ampak se bomo opazovanja lotili k s pozitivnega vidika, kar pomeni, da se iz videnega učimo.

MEDSEBOJNE HOSPITACIJE

Medsebojne hospitacije načrtujemo z letnim delovnim načrtom. Načrtovane so tako, da vsak učitelj pripravi letno vsaj po eno uro/blokuro. Načrt je pripravljen po mesecih (načrtovanih je povprečno 5 hospitacij mesečno, praviloma od novembra do aprila), kar se je izkazalo za dobro z vidika realizacije hospitacij. Nastop napove učitelj nekaj dni vnaprej in učitelji in ravnateljica se dogovorimo za načrtno opazovanje pri učni uri. Zadnji dve šolski leti na hospitacijah spremljamo razvijanje bralne pismenosti učencev.

V šolskem letu 2011/2012 smo spremljali razvoj pismenosti (preverjanje razumevanja besedil in besed, preverjanje bralne in pismene sposobnosti učencev), učenje različnih strategij reševanja besedilnih nalog in izvajanje aktivnih oblik dela s poudarkom na praktičnem delu.

V šolskem letu 2012/13 pa spremljamo medpredmetno učno/snovno povezovanje, uvedbo bralnih minut na začetku učne ure, preverjanje bralne in pismene sposobnosti učencev in razvijanje bralnoučnih strategij pri pouku.

Dogovorjene hospitacije se udeleži poleg ravnateljice še 3 do 5 učiteljev različnih predmetov. Pouk opazujemo

z vidika načrtovanih ciljev in udeleženci si beležimo ugotovitve. Po končani uri se dogovorimo za datum in uro strokovne razprave po hospitaciji.

Vpeljevanje medsebojnih hospitacij je proces, ki ga vsako leto nadgrajujemo. Povprečno je vsako šolsko leto izvedenih 30 medsebojnih hospitacij. Sodelavci so spoznali, da so medsebojne hospitacije nov vir idej, da jih lahko uporabijo za preizkušanje novosti, saj te kritični prijatelji ovrednotijo.

STROKOVNA RAZPRAVA PO HOSPITACIJI

V razpravi najprej izzovemo učitelja, ki je izpeljal učno uro, da predstavi evalvacijo učne ure. Pojasni, katere cilje je načrtoval, kako si je zamislil potek ure, kaj je izpeljal po načrtih, s čim je bil še posebej zadovoljen, kaj bi lahko izpeljal še drugače.

Nato pa vsak izmed udeležencev v vodeni razpravi (vodi jo ravnateljica) z argumenti utemelji ugotovitve o učni uri. V pomoč pri vodeni razpravi je instrumentarij za spremljanje, saj lahko s konkretnimi dejstvi, zapisanimi pri uri, utemeljimo, kaj je bilo izpeljano dobro, kje bi bilo možno uro izpeljati drugače in kako bi pri učencih učitelj dosegel višji nivo znanja. Zadnja je na vrsti ravnateljica, ki vsako svojo trditev podkrepi z argumenti iz zapisa pri opazovani uri pouka. Nato se razvije razprava o tem, kako so se odzivali učenci, ali bi lahko uporabil učitelj drugačno didaktično strategijo, kaj bi pomenilo to za usvajanje ciljev učne ure. Učitelji po navadi opazovane primere povežejo z lastnimi izkušnjami in kakšno od njih delijo s sodelavci. Pred koncem razprave izpostavimo še možne izzive, ki bi jih lahko učitelj pri svojem delu uporabil. Vedno si prizadevam, da se razidemo s pozitivnimi sklepi.

VLOGA RAVNATELJA PRI SPODBUJANJU PROFESIONALNEGA RAZVOJA UČITELJEV

Po triletni praksi medsebojnih hospitacij ugotavljam, da ravnatelj z organizacijo in aktivnim sodelovanjem pri medsebojnih hospitacijah lahko pomaga učiteljem pri njihovem strokovnem razvoju, ker:

- z organiziranimi strokovnimi razpravami daje možnost za sodelovalno učenje učiteljev,
- spodbuja trajnostno profesionalno učenje,
- pripomore k poglobljanju profesionalnega znanja in spretnosti učiteljev,
- spodbuja učitelje k vpeljevanju sprememb v pedagoško prakso,
- učiteljem omogoča spoznavanje profesionalnosti svojih kolegov in s tem prispeva k ugledu posameznega učitelja,
- je podpora sodelavcem pri izpeljavi novosti.

SKLEP

Ocenjujem, da v vodenih strokovnih razpravah po hospitacijah spodbujamo pogovor o pristopih k učenju in poučevanju, o tem, kako se učenci učijo, odkrivamo individualne razlike med učenci pri učenju, zagotavljamo nove in učinkovite priložnosti za učenje. Učimo se drug od drugega in postajamo učeča se skupnost ustvarjalnih, inovativnih in kreativnih posameznikov.

Postajamo skupnost avtonomnih in odgovornih posameznikov, ki znajo profesionalno komunicirati o aktualnih prednostnih nalogah šole. Pomembno je še, da se razvijajo profesionalni odnosi med vsemi sodelavci ne glede na to, kateri predmet poučuje ali v katerem triletnju poučuje.

LITERATURA

- Erčulj, J., Vodopivec, I. (1999). S komunikacijo do ciljev. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Leat, D., Lofthouse, R., Taverner, S. (2009). Profesionalne poti v inovativnem razvoju kurikula. Vzgoja in izobraževanje, št. 4.
- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Nolimal, F. (2012). Lestvica za spremljanje učnih dejavnosti in strategij v povezavi z bralno pismenostjo. Dostopno (z geslom) na www.sio.si: Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja (pridobljeno 11. 12. 2012).
- Polak, A. (2011). Vloga vodstva šole pri spodbujanju in razvijanju timskega dela učiteljev. Vodenje v vzgoji in izobraževanju. Predoslje pri Kranju: Šola za ravnatelje.
- Rutar Ilc, Z. (2012). Timski coaching – priložnost za razvoj kapacitet šolskih razvojnih timov. Vzgoja in izobraževanje, št. 3-4.

POVZETEK

V prispevku opisujem primer vloge ravnatelja pri izboljševanju bralne pismenosti. Z organizacijo medsebojnih hospitacij in strokovnih razprav po hospitacijah lahko strokovni delavci na šoli pomembno prispevamo k lastnemu strokovnemu razvoju, če

so hospitacije načrtovane in strokovne razprave vodene. Učitelji bogatijo svoje znanje s primeri uporabe didaktičnih strategij svojih sodelavcev, razvija se medsebojno zaupanje med sodelavci, razvija se sodelovalno učenje učiteljev, nova znanja se udejanjajo v praksi in ostajajo trajnejša.

ABSTRACT

The author of this article describes the case of head teacher's role in improving reading literacy. Organisation of peer observations and professional discussions after observations can significantly contribute to teacher professional development if observations are well planned and professional discussions well led. Teachers can enrich their knowledge by examples of the application of their colleagues' teaching strategies. Trust among colleagues is developed as well as their collaborative learning. New knowledge can be applied in practice and it remains more sustainable.

FLEKSIBILNI PREDMETNIK – PRILOŽNOST ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA ŠOL

2011, ISBN 978-961-234-917-2, 260 str., 38,50 €

Strokovna monografija prinaša raznolike in vsebinsko bogate prispevke, ki predstavljajo teorijo s področja fleksibilnega predmetnika z vidika zagotavljanja kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, prinaša tudi dragocene prispevke s področja pedagoške psihologije o poglobljenem učenju in znanju ter s področja didaktike o izzivih in dilemah ob uvajanju fleksibilnega predmetnika. Posebno teži daje prispevkom tudi analiza izvedenih učnih ur, projektnih tednov in drugih oblik izvajanja pouka. Knjigi je priložen CD s primeri iz prakse, ki imajo nadaljnjo uporabno vrednost.

Informacije in naročila:

- po pošti: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana
- po faksu: 01/3005199
- po elektronski pošti: zalozba@zrss.si
- na spletni strani: <http://www.zrss.si>

